

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU PRIIMANT Į VALSTYBĖS TARNYBĄ TYRIMO

2021 m. birželio 28 d. Nr. (21)SN-53)SP-24
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama ir Tarnyba) 2021 m. balandžio 6 d. buvo gautas skundas dėl galimo diskriminavimo negalios pagrindu darbo santykių srityje.

Pareiškėjas (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Pareiškėjas) nurodė, jog dalyvavo konkurse į biudžetinės įstaigos Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Įstaiga; Įvaikinimo tarnyba) Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo (toliau – Pareigybė) pareigas. Konkurse Pareiškėjas užėmė antrąją vietą, tačiau, konkurse pirmąją vietą užėmusiam asmeniui dėl Pareiškėjui nežinomų priežasčių negalėjus užimti minėtų pareigų, šios pareigos buvo pasiūlytos Pareiškėjui. Pareiškėjas skunde rašė, jog, vadovaudamasis Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 521 punktu, per 2 darbo dienas nuo pasiūlymo gavimo dienos pranešė, jog sutinka eiti pasiūlytas valstybės tarnautojo pareigas.

Pareiškėjas skunde rašė: „po kurio laiko, ne apraše nustatytais terminais ir procedūromis iš skundžiamos institucijos gavau diskriminuojantį mane dėl turimos mano sunkios negalios (informaciją, kad man nustatyta negalia buvau pateikęs konkursą organizavusiai institucijai, o taip pat dėl mano viešo gyvenimo būdo informacija apie mano negalią yra vieša) individualų administracinį aktą (pridedamas), kad neva pareigybė į kurią laimėjau konkursą yra naikinama, t. y. realiai skundžiama institucija atšaukė konkursą“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Pareiškėjo manymu, atšaukti konkursą Įstaiga net neturėjo teisinio pagrindo, nes, vadovaujantis minėto Aprašo 7 punkto nuostatomis, tik Valstybės tarnybos departamentas konkursą ar atranką inicijavusios įstaigos motyvuotu prašymu, pateiktu per VATIS ar elektroniniu paštu, konkursą ar atranką atšaukia ne vėliau kaip prieš 2 darbo dienas iki pretendentų vertinimo komisijoje Aprašo VII skyriuje nustatyta tvarka pradžios. Pareiškėjo manymu, „sprendimą

atšaukti konkursą priėmė neįgaliota institucija ir toje konkurso organizavimo stadijoje, kai teisės aktai jau nesuteikia teisinio pagrindo konkursą atšaukti“.

Pareiškėjas mano, kad Įstaiga į darbą jo nepriėmė todėl, kad yra nepritaikiusi darbo sąlygų judėjimo negalią turintiems asmenims.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2021 m. balandžio 16 raštu Nr. (21)SN-53)S-181 kreipėsi į Įstaigos administraciją, prašydama pateikti informaciją, ar Įstaiga gali patvirtinti nurodytus Pareiškėjo teiginius; kokios buvo Pareigybės panaikinimo priežastys; ar turima Pareiškėjo negalia lėmė Pareigybės panaikinimą; jei taip, dėl kokių priežasčių; kokie teisiniai veiksmai buvo atliekami, naikinant Pareigybę; ar konkursas į Pareigas Įstaigoje buvo atšauktas; jei taip, paprašyta nurodyti, kada ir dėl kokių priežasčių; ar, atsižvelgiant į Pareiškėjo negalios pobūdį, jam atlikti Pareigybės aprašyme numatytas darbo funkcijas būtų reikalingos ypatingos sąlygos, priemonės darbo vietai / sąlygoms pritaikyti; ar, gavus duomenis apie Pareiškėjo negalią, buvo aiškinamasi, kokios darbo sąlygos Pareiškėjui būtų reikalingos pagal negalios pobūdį; kokius dokumentus, patvirtinančius darbingumo lygį bei negalios pobūdį, Pareiškėjas pateikė Įstaigai; ar Įstaigos patalpos, kuriose turėjo dirbti Pareiškėjas, darbo aplinka yra pritaikyta asmenims su judėjimo negalia.

Paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus, dokumentus, teiktus Pareiškėjo Įstaigai ir Įstaigos teiktus dokumentus Pareiškėjui, Pareigybės darbo funkcijų aprašymą.

Gavus Įstaigos atsakymą, Pareiškėjo pateiktą papildomą informaciją, 2021 m. birželio 9 d. Lygių galimybių kontrolierė raštu Nr. (21)SN-53)S-307 pakartotinai kreipėsi Įstaigos administraciją, prašydama atsakyti į klausimus, kada Įstaigoje sužinota apie poreikį naikinti Pareigybę bei steigti Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto (Panevėžio r.) pareigybę; ar buvo atlikta analizė dėl Pareigybės panaikinimo būtinumo; kokie objektyvūs duomenys lėmė būtinybę naikinti Pareigybę; paprašyta pateikti tai patvirtinančius dokumentus; dėl kokių priežasčių pareigybę nuspręsta naikinti jau įvykus atrankai ir pasiūlius Pareiškėjui užimti pareigas; dėl kokių priežasčių nebuvo pasinaudota Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 12 d. nutarimo Nr. 1295) patvirtinto Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo (toliau vadinamas ir Aprašu) 7 punkte įtvirtinta Įstaigos teise atšaukti konkursą ar atranką dėl priėmimo į Pareigybę ne vėliau kaip prieš 2 darbo dienas iki pretendentų vertinimo komisijoje Aprašo VII skyriuje nustatyta tvarka pradžios.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2021 m. gegužės 4 d. Tarnyboje gautame Įstaigos rašte Nr. S-1140 rašoma, kad Įstaiga nesutinka su Pareiškėjo nurodytais teiginiais. Raštu teigiama, jog 2021 m. kovo 4 d. Įstaiga raštu Nr. S-591 „Dėl pareigų panaikinimo“ informavo Pareiškėją, kad Įstaigos sprendimu buvo panaikinta Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybė, į kurią Pareiškėjas pretendavo. Taip pat jis buvo informuotas, kad Pareigybė dėl svarbios priežasties buvo perkelta į teritorinį skyrių, kuriame nustatomas labai didelis vaiko teisių pažeidimų skaičius. Pažymima, kad Pareiškėjas buvo pakviestas ir toliau dalyvauti Įvaikinimo tarnybos skelbiamuose konkursuose. Šis Įstaigos siųstas raštas buvo informacinio pobūdžio, o ne administracinis teisės aktas, kaip teigia Pareiškėjas. Atkreiptas dėmesys, kad skundas tuo pačiu pagrindu yra pateiktas ir teismui. Vilniaus apygardos administracinis teismas administracinėje byloje Nr. *(duomenys neskelbtini)* konstatavo, kad „Įstaigos 2021-03-04 raštas Nr. S-591 negali būti laikomas individualiu teisės aktu, kadangi jis tiesiogiai pareiškėjui nesukelia teisinių pasekmių.“, nutartimi atsisakė priimti nagrinėti pateiktą skundą. Pareiškėjas minėtą teismo nutartį atskiruoju skundu apskundė aukštesnės instancijos teismui.

Įvaikinimo tarnybos atsakyme rašoma, kad Įstaigos veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, Įstaigos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1114 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai). Įstaigos veiklos tikslas – užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą bei vaiko interesus Lietuvoje (Nuostatų 9 p.). Karantino režimo ir ekstremalios situacijos laikotarpiais Lietuvoje padaugėjus vaiko teisių pažeidimų, padidėjo darbo krūvis Įstaigos teritorinių skyrių specialistams, nagrinėjantiems pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus, vertinantiems vaiko situaciją. Įstaiga, įvertinusi darbo krūvius (pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus skaičių, vaiko situacijos vertinimus ir kitus darbus, susijusius su vaiko gerove) ir siekdama efektyvinti veiklą, nusprendė Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybę panaikinti ir įsteigti Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto (Panevėžio r.) pareigybę. Šis sprendimas

įformintas Įstaigos direktoriaus 2021-02-24 įsakymu

Nr. K-224 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2020 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. K-97 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos karjeros valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Šio įsakymo 1.2 papunkčiu panaikinta Vidaus tyrimų skyriaus vyresnio patarėjo pareigybė, vietoj jos 1.7 papunkčiu įsteigta Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto (Panevėžio r.) pareigybė. Atkreiptinas dėmesys, kad prašymas skelbti konkursą į Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas Valstybės tarnybos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VTD) per Valstybės tarnybos valdymo informacinę sistemą pateiktas 2020-10-08, o pretendentų vertinimas komisijoje vyko 2021-02-03 ir 2021-02-04, t. y. praėjus beveik 4 mėnesiams. Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybės panaikinimas yra susijęs su Įvaikinimo tarnybos poreikiu reaguoti į pasikeitusias aplinkybes ir užtikrinti Įstaigos darbo organizavimą.

Raštu pateikta informacija, jog konkurso atšaukimo tvarką reglamentuoja Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018-11-28 nutarimu Nr. 1176 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ (toliau – Priėmimo aprašas), 7 p., kuriame nurodoma, kad „Valstybės tarnybos departamentas konkursą ar atranką inicijavusios įstaigos motyvuotu prašymu, pateiktu per VATIS ar elektroniniu paštu, konkursą ar atranką atšaukia ne vėliau kaip prieš 2 darbo dienas iki pretendentų vertinimo komisijoje Aprašo VII skyriuje nustatyta tvarka pradžios“. Pretendentų vertinimas komisijoje vyko 2021-02-03 ir 2021-02-04. Taigi, konkursas į Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas atšauktas nebuvo.

Įvaikinimo tarnyba informavo, kad Įstaigos į konkurso atranką deleguotas komisijos narys, vadovaujantis Priėmimo aprašo 30 p., pasirašė konfidencialumo pasižadėjimą neatskleisti asmens duomenų paslapties (pasižadėjimas pateiktas VTD), ir iš VTD gavo visų konkurso pretendentų gyvenimo aprašymus su juose pretendentų pateikta informacija. Atkreiptas dėmesys į tai, kad Priėmimo aprašo 58 p. reglamentuota, jog pretendentų duomenys neskelbiami, bei Asmens duomenų tvarkymo, saugojimo ir šių duomenų subjektų teisių įgyvendinimo Valstybės tarnybos departamente prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo, patvirtinto VTD direktoriaus 2019-04-11 įsakymu Nr. 27V-94 „Dėl Asmens duomenų tvarkymo, saugojimo ir šių duomenų subjektų teisių įgyvendinimo Valstybės tarnybos departamente prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 10 p. nustatyta, kad „Valstybės tarnybos departamento valstybės

tarnautojai ir darbuotojai, bei pretendentų vertinimo komisijų nariai, kuriems yra suteikta teisė tvarkyti asmens duomenis, laikosi konfidencialumo principo ir laiko paslapyje bet kokią su asmens duomenimis susijusią informaciją, su kuria jie susipažino atlikdami savo funkcijas, pasirašo Aprašo 5 priede nustatytos formos Konfidencialumo pasižadėjimą. Su asmens duomenimis galima atlikti tik tuos veiksmus, kuriems atlikti valstybės tarnautojui ar darbuotojui bei pretendentų vertinimo komisijos nariui yra suteiktos teisės“. Įstaiga duomenis apie Pareiškėjui nustatytą diagnozę ir nustatytą sumažintą darbingumą gavo VTD 2021-02-25 raštu Nr. 27D-481 „Dėl informacijos pateikimo“, kai sprendimas panaikinti Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybę jau buvo priimtas.

Informuojama, kad Įstaiga Vilniaus mieste turi kelis padalinius, kuriuose darbo aplinka yra pritaikyta asmenims, turintiems judėjimo negalią. Taip pat Įstaigos darbuotojams, pagal atliekamo darbo pobūdį, suteikiama galimybė dirbti nuotoliniu būdu ne tik esant karantino režimui arba ekstremalios situacijos metu Lietuvoje.

Įstaigos atsakingų asmenų teigimu, atsižvelgus į išdėstytas aplinkybes, nėra pagrindo daryti prielaidos dėl tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos buvimo, nes pareigybių steigimas, naikinimas yra susijęs su įstaigos poreikiu organizuoti darbą taip, kad būtų įgyvendinamos funkcijos, kurioms atlikti ji yra įsteigta.

2021 m. birželio 14 d. gautame Įstaigos rašte Nr. Nr. S-1620 teigiama, jog Įstaigos veiklos tikslas – užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą bei vaiko interesus Lietuvos Respublikoje. Įstaiga siekdama savo tikslų gina ir užtikrina vaiko teises ir atstovauja vaiko teisėms ir teisėtiems interesams savivaldybių teritorijoje visą parą; galimo vaiko teisių pažeidimo atveju vertina vaiko situaciją, inicijuoja atvejo nagrinėjimą, priima sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų; jeigu kyla pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, nedelsdama imasi vaiko teisių apsaugos priemonių (perkelia vaiką į saugią aplinką) ir atlieka kitas funkcijas, nustatytas Įstaigos nuostatuose. Įstaigos direktorius organizuoja Įstaigos darbą, kad būtų pasiektas Įstaigos veiklos tikslas ir atliktos jai nustatytos funkcijos. Įstaigos padalinių atliekamos specialiosios funkcijos (vaiko teisių pažeidimų nagrinėjimas, vaiko situacijos vertinimas ir pan.) yra prioritetas, todėl šių funkcijų atlikimui Įstaiga skiria ypatingą dėmesį. Vidaus tyrimų skyrius buvo įsteigtas skundams nagrinėti ir atlikti tyrimus dėl galimų tarnybinių pažeidimų bei darbo pareigų pažeidimų, t. y. sumažinti bendrųjų funkcijų atlikimo darbo krūvį (skundų nagrinėjimas) specialistams, dirbantiems teritoriniuose skyriuose, kad jie galėtų daugiau laiko skirti pranešimų dėl galimų vaiko teisių pažeidimų nagrinėjimui, vaiko situacijos

vertinimui ir pan. Rašte teigiama, kad Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (toliau – VTAPI) nustatyti labai trumpi terminai VTAPI nurodytoms Įstaigos funkcijoms atlikti.

Įstaiga informavo, kad Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje 2020 m. I ketvirtį buvo gauti 561 pranešimai apie galimus vaiko teisių pažeidimus, įvertintos 258 vaiko situacijos; II ketvirtį – gauti 573 pranešimai, atlikti 273 vaiko situacijos vertinimai; III ketvirtį – jau gauti 835 pranešimai, atlikti 371 vaiko situacijos vertinimas; IV ketvirtį – gauti 753 pranešimai, atlikti 414 vaiko situacijos vertinimai (informacija iš kas mėnesį Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai teikiamos ataskaitos)..Kaip nustatyta pagal pateiktus duomenis, Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje darbo krūviai didėja, todėl buvo būtinybė įsteigti pareigybę, kurios pagrindinės specialiosios funkcijos būtų – užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą bei vaiko interesus Lietuvos Respublikoje ir panaikinti laisvą Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybę, kuriai priskirtos funkcijos – bendrosios, t. y. skundų nagrinėjimas. Taip pat, įvertinus Vidaus tyrimų skyriaus darbo pobūdį, esant didesniai darbo krūviui darbus galima pavesti atlikti kitų padalinių specialistams.

Rašte atkreipiamas dėmesys, kad nuo prašymo skelbti konkursą į Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas pateikimo VTD iki pretendentų vertinimo komisijos posėdžio praėjo 4 mėnesiai.

Įstaigos direktoriaus 2021-02-24 įsakymu Nr. K-224 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2020 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. K-97 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos karjeros valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ atlikti pareigybių sąrašo pakeitimai ne tik Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje, bet kituose teritoriniuose skyriuose, t. y. Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos skyriuje, Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje, Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje, Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje, Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje. Nuspręsta vienu įsakymu Įstaigoje atlikti nurodytus pareigybių sąrašo pakeitimus.

Įstaiga 2021-02-25 gavo VTD raštą Nr. 27D-481 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo informuojama, kad Pareiškėjui buvo pasiūlytos pareigos ir jis sutiko jas eiti, kai sprendimas panaikinti Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybę jau buvo priimtas. Raštu informuojama kad „nebuvo tikslo pareigybę naikinti įvykus atrankai“, teigiama, jog „sprendimo priėmimas sutapo laike“.

Rašte pateikta informacija, kad nuo galimybės pasinaudoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176 patvirtinto Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo 7 punkte įtvirtinta teise atšaukti konkursą iki vertinimo komisijos posėdžio praėjo nemažas terminas (keturios savaitės). Suvedus 2020 m. Įstaigos veiklos rezultatus paaiškėjo, kad Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje padaugėjo pranešimų apie galimus vaiko teisių pažeidimus, padidėjo poreikis atlikti vaiko situacijos vertinimą ir pan., buvo nuspręsta padidinti pareigybių skaičių Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje. Todėl buvo priimtas sprendimas naikinti laisvą Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybę ir steigti vyriausiojo specialisto pareigybę Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriuje.

Informuojama, kad Įstaigoje darbo aplinka yra pritaikyta asmenims, turintiems judėjimo negalią. Taip pat Įstaigos darbuotojams, pagal atliekamo darbo pobūdį, suteikiama galimybė dirbti nuotoliniu būdu ne tik esant karantino režimui arba ekstremalios situacijos metu Lietuvoje. Pažymime, kad Įstaiga duomenis apie Pareiškėjo turimą negalią gavo tuomet, kai jau buvo priimtas sprendimas dėl Pareigybės naikinimo.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Įstaiga, vykdydama Pareiškėjo priėmimo į darbą (valstybės tarnybą) veiksmus, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 1 punkto bei 9 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, darbdavys, neatsižvelgdamas į lytį, rasę, tautybę, pilietybę, kalbą, kilmę, socialinę padėtį, tikėjimą, įsitikinimus ar pažiūras, amžių, lytinę orientaciją, negalią, etninę priklausomybę, religiją, privalo, priimdamas į darbą, į valstybės tarnybą, taikyti vienodus atrankos kriterijus ir sąlygas; taip pat imtis tinkamų priemonių, kad neįgaliesiems būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, siekti karjeros arba mokytis, įskaitant tinkamą patalpų pritaikymą, jeigu dėl tokių priemonių nebus neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos

šalys, draudžia bet kokią diskriminaciją dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Pagal Konvencijos 27 straipsnio nuostatas, valstybės, Konvencijos šalys, pripažįsta neįgaliųjų teisę į darbą lygiai su kitais asmenimis; ši teisė apima teisę į galimybę užsidirbti pragyvenimui iš laisvai pasirinkto darbo ar iš laisvai priimto darbo pasiūlymo darbo rinkoje ir darbo aplinkoje, kuri yra atvira, tinkama visiems ir prieinama neįgaliesiems. Valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina ir skatina įgyvendinti teisę į darbą, įskaitant teisę į darbą tų asmenų, kurie tampa neįgalūs dirbdami, imdamosi atitinkamų priemonių, įskaitant ir teisės aktų priėmimą, kuriomis *inter alia* būtų:

- uždrausta diskriminacija dėl neįgalumo visais klausimais, susijusiais su visomis užimtumo formomis, įskaitant įdarbinimo sąlygas, priėmimą į darbą ir darbą, darbo išsaugojimą, kilimą tarnyboje ir saugias ir sveikas darbo sąlygas (a punktas);

- lygiai su kitais asmenimis ginamos neįgaliųjų teisės į teisingas ir palankias darbo sąlygas, įskaitant lygias galimybes ir vienodą atlyginimą už tokios pat vertės darbą, saugias ir sveikas darbo sąlygas, įskaitant apsaugą nuo priekabiavimo ir skundų patenkinimą (b punktas);

- užtikrinta, kad neįgaliesiems darbo vietoje būtų tinkamai pritaikytos sąlygos (i punktas).

Europos Sąjungos Tarybos 2000 m. lapkričio 27 d. direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 5 straipsnyje nustatyta, jog, siekiant garantuoti, kad neįgaliųjų atžvilgiu būtų laikomasi vienodo požiūrio principo, jiems įrengiamos tinkamos sąlygos. Tai reiškia, kad, prireikus, konkrečiu atveju darbdaviai imasi tinkamų priemonių, kad neįgaliajam būtų sudarytos sąlygos gauti darbą, dirbti, kilti tarnyboje arba mokytis, nebent dėl tokių priemonių būtų neproporcingai apsunkinamos darbdavio pareigos. Pareigos nėra neproporcingai apsunkinamos, jei jam pakankamai atlyginama konkrečios valstybės narės neįgalumo politikos srityje numatytais priemonėmis. Direktyvos preambulės 20 punkte nustatyta, kad turėtų būti imtasi reikiamų priemonių, t. y., veiksmingų ir praktinių priemonių, skirtų darbo vietai neįgaliesiems paruošti, pavyzdžiui, pritaikyti patalpas ir įrengimus, nustatyti darbo laiko modelius, paskirstyti užduotis, organizuoti mokymą arba aprūpinti integracijos ištekliais. Norint nustatyti, ar dėl minėtų priemonių bus netinkamai pasiskirstyta pareigomis, reikėtų ypač atsižvelgti į finansinius ir kitus susijusius kaštus, į organizacijos arba įmonės dydį ir finansinius išteklius bei į galimybę gauti valstybės finansavimą ar kitos rūšies pagalbą (Preambulės 21 p.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka, nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas, 2018 m. balandžio 26 d. Generaliniame komentare Nr. 6 (toliau – Komentaras) aiškindamas tinkamo pritaikymo (įskaitant ir tinkamą darbo vietos bei sąlygų pritaikymą) asmenims su negalia sąvoką, pažymėjo, kad tinkamo pritaikymo pareiga yra *ex nunc* pareiga, t. y. turi būti vykdoma nuo to momento, kai asmeniui su negalia atsiranda poreikis pašalinti kliūtis jam tinkamai įgyvendinti savo teises ir pareigas. Tinkamo pritaikymo pareiga yra individualizuota pareiga, pasireiškianti tuo, jog pareigos turėtojas privalo atsižvelgti į konkrečius asmens su negalia poreikius, jis privalo bendradarbiauti su asmeniu (arba jo atstovu), kuriam toks pritaikymas reikalingas. Tinkamo pritaikymo pareiga galioja ne tik tais atvejais, kai asmuo paprašo tokio pritaikymo, bet ir kai pareigą turintis asmuo žino apie tokio asmens negalią. Pareiga išlieka ir tais atvejais, kai asmuo, turintis pritaikymo pareigą, žino ar privalo žinoti, jog asmuo turi negalią, dėl kurios jam reikalingas pritaikymas, pašalinantis kliūtis asmeniui įgyvendinant savo teises (Komentaro 24 str. b punktas).

Remiantis Komentaro 26 straipsniu, kriterijai, kuriais remiantis turi būti įgyvendinama tinkamo pritaikymo pareiga:

„a) kliūčių, apribojančių galimybes asmenims su negalia naudotis savo teisėmis, identifikavimas bei pašalinimas, bendradarbiaujant pareigos turėtojui bei asmeniui su negalia;

b) įvertinimas, ar tinkamas pritaikymas yra teisiškai ar praktiškai įgyvendinamas;

c) įvertinimas, ar pritaikymas yra būtinas ir tinkamas bei efektyvus, įgyvendinant konkrečią asmens teisę;

d) įvertinimas, ar pritaikymu nėra neproporcingai apsunkinamas pareigos turėtojas; tam reikalinga nustatyti santykį tarp pritaikymui reikalingų sąnaudų bei tikslo, kuris bus įgyvendintas dėl tinkamo pritaikymo (t. y., naudojimasis konkrečia teise);

e) užtikrinimas, jog tinkamo pritaikymo pareiga bus įgyvendinama taip, kad būtų užtikrinta lygybė bei užkirstas kelias asmenų su negalia diskriminacijai. Tam būtinas atsakingų asmenų bei asmenų su negalia bendradarbiavimas. Faktoriai, į kuriuos turi būti atsižvelgta, yra piniginiai kaštai, prieinami išteklių (įskaitant valstybės subsidijas), įmonės, įstaigos ar organizacijos, turinčios pritaikymo pareigą, dydį, įtaką įmonei, įstaigai ar organizacijai, naudą, kurią gaus tretieji asmenys, neigiamą įtaką kitiems asmenims bei protingus sveikatos ir saugumo reikalavimus. Įvertinant pareigos turėtojo galimybę įgyvendinti tinkamo pritaikymo pareigą, būtina įvertinti ne tik atskiro departamento, padalinio ar kito organizacinio vieneto, bet visos įmonės, įstaigos, organizacijos išteklius;

f) užtikrinimas, kad asmeniui su negalia nebūtų perkelta pritaikymo pareiga;

g) užtikrinimas, kad pareigos turėtojui, teigiančiam, jog pritaikymas jam sukuria neproporcingą našta, tektų įrodinėjimo pareiga.“

Bet koks išimčių, įgyvendinant tinkamo pritaikymo pareigą, pateisinimas turi būti pagrįstas objektyviais kriterijais, apie tai tinkamai ir laiku informuojant asmenį, turintį negalią (Komentaro 27 str.).

Pagal Komentaro 67 straipsnį, valstybės – Konvencijos narės, įgyvendindamos Konvencijos 27 straipsnyje įtvirtintą neįgaliųjų asmenų teisę į darbą lygiai su kitais asmenimis, privalo teisės aktuose įtvirtinti, jog tinkamo pritaikymo pareigos nevykdymas yra laikomas diskriminacija (Komentaro 67 str. d punktas); valstybės narės prisiima pareigą užtikrinti neįgaliųjų asmenų darbą tinkamai pritaikytoje darbo vietoje, saugioje bei sveikoje darbo aplinkoje tiek viešame, tiek privačiame darbo sektoriuose (Komentaro 67 str. f punktas).

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos 3 straipsnyje įtvirtinti neįgaliųjų socialinės integracijos principai, iš kurių paminėtinas lygių teisių principas – neįgalieji turi tokias pačias teises kaip ir kiti visuomenės nariai (3 str. 1 d. 1 p.); lygių galimybių – neįgaliesiems, kaip ir kitiems visuomenės nariams, sudaromos tokios pat ugdomosi, darbo, laisvalaikio leidimo, dalyvavimo visuomenės, politiniame ir bendruomenės gyvenime galimybės. Tik tais atvejais, kai tokios pat sąlygos ir priemonės yra neveiksmingos, numatomos specialiosios priemonės, gerinančios neįgaliųjų padėtį (3

str. 1 d. 2 p.); diskriminavimo prevencijos – neįgalieji apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar išnaudojimo (3 str. 1 d. 3 p.).

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, jog darbo santykius ir socialines garantijas reglamentuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai valstybės tarnautojams taikomi tiek, kiek jų statuso ir socialinių garantijų nereglamentuoja šis įstatymas.

Darbo sutarties šalys, iki sudarydamos darbo sutartį, taip pat ir tada, kai darbo sutartis nesudaryta, turi laikytis lyčių lygybės, nediskriminavimo kitais pagrindais, sąžiningumo, sutarčiai sudaryti ir vykdyti reikalingos informacijos suteikimo ir konfidencialios informacijos išsaugojimo pareigų (Lietuvos Respublikos darbo kodekso 41 str. 1 d.).

Remiantis Darbo kodekso 158 straipsnio nuostatomis, kiekvienam darbuotojui turi būti sudarytos tinkamos, saugios ir sveikatai nekenksmingos darbo sąlygos, nustatytos Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme. Kiekvieno darbuotojo darbo vieta ir aplinka turi būti saugi ir nekenksminga sveikatai, įrengta pagal darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus. Darbas turi būti organizuojamas vadovaujantis darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimais.

Kiekvienam darbuotojui privalo būti sudarytos saugios ir sveikatai nekenksmingos darbo sąlygos, neatsižvelgiant į įmonės veiklos rūšį, darbo sutarties rūšį, darbuotojų skaičių, įmonės rentabilumą, darbo vietą, darbo aplinką, darbo pobūdį, darbo dienos ar darbo pamainos trukmę, darbuotojo pilietybę, rasę, tautybę, lytį, seksualinę orientaciją, amžių, socialinę kilmę, politinius ar religinius įsitikinimus (Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 3 str. 1 d.).

Darbuotojai, rūpindamiesi savo ir kitų darbuotojų sauga ir sveikata, privalo, gavus išvadą dėl darbo pobūdžio ir sąlygų, išvados kopiją pateikti darbdaviui (Darbuotojų saugos ir sveikatos darbe įstatymo 33 str. 1 d. 11 p.).

Remiantis Neįgalių socialinės integracijos įstatymo 18 straipsnio 3 dalies 1, 2, 4, 6 punktų nuostatomis, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT) sprendžia klausimus dėl neįgalumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino; darbingumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino; neįgaliųjų darbo pobūdžio ir sąlygų; netekto darbingumo procentų.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 301 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“ patvirtinto (13 priedas) Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksnių poveikis ir (ar

pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo 1 punkte nurodyta, kad asmenys, norintys įsidarbinti ar dirbantys darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika, privalo tikrintis sveikatą prieš įsidarbindami (pildoma – privalomo sveikatos patikrinimo medicininės pažymos forma F Nr. 047/a). Darbdaviui atstovaujantis arba jo įgaliotas asmuo, siūsdamas darbuotoją tikrintis sveikatą, vadovaudamasis minėto sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo 1 ir 2 lentelių pirmuose stulpeliuose nurodytais pavojingais darbais (1 lentelė) ar rizikos veiksniais (2 lentelė), minėtus veiksnius įrašo į privalomo sveikatos patikrinimo medicininę pažymą (F Nr. 047/a) arba asmens medicininę knygelę (F Nr. 048/a).

Sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo 13 priedo 10.4 punkte nustatyta, kad šeimos medicinos paslaugas teikiantis arba darbo medicinos gydytojas, įvertinęs tyrimų rezultatus, konsultavusių kitų profesinių kvalifikacijų gydytojų išvadas bei kontraindikacijas, daro išvadą apie asmens profesinį tinkamumą. Sveikatos tikrinimo tvarkos aprašo 19.3 punkte nustatyta, jog dėl neįgalių asmenų ar asmenų, netekusių dalies darbingumo, galimybės dirbti konkretų darbą sprendžia darbo medicinos arba šeimos gydytojas, gavęs Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos rekomendacijas ir atitinkamos profesinės kvalifikacijos gydytojo išvadą. Sveikatos priežiūros įstaigos išvada dėl neįgaliojo galimybės dirbti konkretų darbą privaloma darbdaviui ir darbuotojui (Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 38 str. 2 d.).

Remiantis tyrimo duomenimis nustatyta, jog Pareiškėjas dalyvavo konkurse į valstybės tarnautojo pareigas Pareigybėje nurodytai pozicijai užimti.

Tyrimo metu nustatyta, jog VTD 2021 m. vasario 3–4 dienomis organizavo pretendentų atranką Įstaigos siūlomai pozicijai užimti. Pareiškėjas dalyvavo šioje atrankoje, siekdamas Įstaigoje eiti valstybės tarnautojo pareigas. Pareiškėjas atrankoje užėmė antrą vietą.

Kaip nustatyta iš Pareiškėjo pateikto susirašinėjimo el. laiškais turinio, VTD atstovė 2021 m. vasario 23 d. atsiuntė Pareiškėjui el. laišką, kuriame nurodoma: „kadangi asmuo, laimėjęs konkursą į [Įstaigos] Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas (skelbimo Nr. 45551), šių pareigų atsisakė, vadovaujantis Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1176, 521 punktu, siūlome eiti pareigas Jums, kaip antrajam pagal vertinimo rezultatus, bet ne mažiau kaip 6 balus surinkusiam, pretendentui. Prašome savo sprendimą apie sutikimą eiti aukščiau nurodytas valstybės tarnautojo pareigas pranešti Valstybės tarnybos departamentui ir į pareigas priimančiam asmeniui per 2 darbo dienas nuo šio pasiūlymo gavimo. Pranešti prašome elektroniniu paštu šiais el. adresais <...>.“

Pareiškėjas, atsakydamas į minėtą VTD laišką, 2021 m. vasario 23 d. el. laiške, adresuotame VTD atstovei, taip pat Įstaigos atstovei, rašė: „šandien buvau elektroniniu paštu informuotas, kad laimėjęs konkursą į [Įstaigos] Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas (skelbimo Nr. 45551), šių pareigų atsisakė. Todėl vadovaujantis Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr.1176, 521 punktu pasiūlyta užimti man. Atsižvelgdamas į tai Jus informuoju, kad sutinku užimti ir eiti [Įstaigos] Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas <...>.“

Tyrimo metu nustatyta, jog Įstaigos direktoriaus 2021 m. vasario 24 d. įsakymo Nr. K-224 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2020 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. K-97 „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos karjeros valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, pareigybių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ 1.2 papunkčiu panaikinta Pareigybė, vietoje jos 1.7 papunkčiu įsteigta Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto (Panevėžio r.) pareigybė.

Tyrimo metu nustatyta, jog 2021 m. vasario 25 d. Įstaigoje gautas VTD raštas Nr. 27D-481 „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame nurodoma, jog „2021 m. vasario 3 ir 4 d. įvyko konkursas į [Įstaigos] Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas <...>“; „Vadovaujantis Aprašo 62 punktu, informuojame, kad atrinktam pretendentui atsisakius eiti [Įstaigos] Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigas (skelbimo Nr. 45551), minėtos pareigos buvo pasiūlytos antrajam pagal vertinimo rezultatus, bet ne mažiau nei 6 balus surinkusiam pretendentui. Informuojame, kad antrasis pretendentas, sutikęs eiti siūlomas pareigas, yra [Pareiškėjas] <...>“.

VTD kartu su Įstaigai siūstu 2021 m. vasario 25 d. raštu pateikė Pareiškėjo gyvenimo aprašymą, Pareiškėjo teiktą VTD konkurso organizavimo metu, kuriame, be Pareiškėjo išsilavinimo, darbinės patirties, nurodyta aplinkybė apie Pareiškėjo negalią. Pareiškėjas gyvenimo aprašyme nurodė: „man dėl pagrindinės diagnozės yra nustatytas sumažintas darbingumo lygis (20 proc.). Bet tai ne trūkumas, o privalumas. Pirmą visuomenę ypač pozityviai žiūri į socialų darbdavį, kuris pas save įdarbina asmenis su negalia. Antra, teisės aktuose nustatyta tvarka ir pagrindais darbdavys įdarbinantis asmenis su negalia gali tikėtis įvairios valstybės paramos. Trečia, įvairūs sociologiniai tyrimai patvirtina svarbų faktą, kad dirbantieji asmenys su negalia yra lojalesni darbuotojai nei kiti darbuotojai.“

Atliekant tyrimą nustatyta, jog Įstaiga 2021 m. kovo 4 d. raštu Nr. S-591, adresuotu Pareiškėjui, pranešė: „<...> siekdami efektyvinti [Įstaigos] veiklą ir įvertinę darbo krūvius [Įstaigos] padaliniuose priėmė sprendimą panaikinti Tarnybos Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo pareigybę, į kurią pretendavote. Ši, [Įstaigos] direktoriaus įsakymu panaikinta pareigybė, dėl svarios priežasties yra perkelta į vieną iš teritorinių skyrių. Jame nustatomas labai didelis vaiko teisių pažeidimų skaičius, itin trūksta darbuotojų. Šiuo pagrindu ten įsteigta labai svarbi ir taip reikalinga dar viena vyriausiojo specialisto (gynėjo) pareigybė <...>.“

Pareiškėjo manymu, Įstaiga, atsisakydama jį priimti į Pareigybės poziciją, diskriminavo jį dėl negalios.

Įvaikinimo tarnyba pateikė Įstaigos direktoriaus 2020 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. BV-353 patvirtintą Įstaigos Vidaus tyrimų skyriaus vyresniojo patarėjo (Pareigybės) pareigybės aprašymą. Šiame aprašyme nurodoma, jog Pareigybės specializacija – administracinių procedūrų atlikimas, asmenų skundų, prašymų ir pareiškimų nagrinėjimas, Įstaigos valstybės tarnautojų galimų tarnybinių nusižengimų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, darbo pareigų pažeidimų tyrimas. Pareigybės darbo funkcijos nurodomos minėto aprašymo IV skyriuje, jos apima teisinio-administracinio pobūdžio veiklą.

Kaip nustatyta išanalizavus tyrimo metu surinktą informaciją, Įstaiga duomenis apie Pareiškėjo negalią gavo 2021 m. vasario 25 d., t. y. VTD atsuntus Įstaigai raštą, kuriuo informuojama, jog Pareiškėjui, užėmusiam antrą vietą konkurse į Pareigybės aprašyme apibrėžtas pareigas, buvo pasiūlyta užimti šias pareigas, bei kartu pateiktas Pareiškėjo gyvenimo aprašymas, kurį Pareiškėjas buvo pateikęs VTD konkurso organizavimo metu.

Pareiškėjas skunde Tarnybai teigė, jog informaciją, kad Pareiškėjui nustatyta negalia, jis buvo pateikęs konkursą organizavusiai institucijai (VTD), taip pat dėl Pareiškėjo viešo gyvenimo būdo informacija apie Pareiškėjo negalią yra vieša.

Atkreiptinas dėmesys, jog Aprašas nustato asmens, siekiančio tapti valstybės tarnautoju, priimamo konkurso būdu į karjeros valstybės tarnautojo ar įstaigos vadovo (išskyrus įstaigos vadovą, priimamą į pareigas politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu) pareigas, centralizuoto konkurso (toliau – konkursas) organizavimo tvarką.

Vadovaujantis Aprašo nuostatomis (4–7 p., 16–21 p.), konkursus į karjeros valstybės tarnautojų pareigas centralizuotai vykdo VTD, kuriam pretendentai teikia savo CV, kitus būtinus dokumentus, VTD susipažįsta su pretendentų teiktais dokumentais bei organizuoja atrankas.

Pagal Aprašo 22 punkto nuostatas, konkursui ar atrankai vykdyti VTD direktorius ar jo įgaliotas kitas VTD valstybės tarnautojas sudaro komisiją.

Konkurso ar atrankos komisija sudaroma ne mažiau kaip iš 3 narių, kurių daugiau kaip pusę turi sudaryti ne įstaigos, kuriai atrenkamas valstybės tarnautojas, atstovai. Konkurso ar atrankos komisijos nariu skiriamas ir į pareigas priimančias asmuo ar jo įgaliotas asmuo (-ys) (23 p.).

Kaip tyrimo metu nustatyta iš Įstaigos teiktos informacijos, atrankoje Pareigybės pozicijai užimti dalyvavo Įstaigos atstovas, kuris teisės aktų nustatyta tvarka neturėjo teisės (bei pareigos) atskleisti Įstaigai pretendentų duomenis. Visi dokumentai, įskaitant Pareiškėjo, dalyvavusio atrankoje, CV, buvo teikti VTD.

Išanalizavus tyrimo metu gautą informaciją (Įstaigos, Pareiškėjo raštų, susirašinėjimo el. paštu kopijų turinį) nėra pagrindo daryti išvados, jog informaciją, dokumentus apie Pareiškėjo negalią Įstaiga gavo anksčiau nei 2021 m. vasario 25 d., t. y., VTD pateikus informaciją, jog antrąją vietą atrankoje užėmusiam Pareiškėjui pasiūlyta užimti Pareigybės aprašyme nurodytas pareigas, bei pateikus Pareiškėjo CV, kuriame Pareiškėjas buvo nurodęs informaciją apie turimą negalią.

Įstaigos vadovo įsakymas dėl Pareigybės panaikinimo buvo priimtas 2021 m. vasario 24 d., t. y. iki duomenų, iš kurių Įstaiga gavo informaciją apie Pareiškėjo negalią, gavimo.

Akcentuotina, jog, pagal pirmiau minėtą Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnio nuostatą, nagrinėjant atvejus dėl diskriminacijos galimam pažeidėjui tenka pareiga įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas. Pareiškėjui, besikreipiančiam į atsakingas institucijas dėl patirtos diskriminacijos, reikia nurodyti *prima facie* aplinkybes, t. y., aplinkybes, sudarančias galimo lygų galimybių pažeidimo faktą. Asmuo, besikreipiantis dėl padaryto pažeidimo, privalo nurodyti šias *prima facie* aplinkybes: kad besikreipiantis asmuo priklauso tam tikrai įstatymų ginamai grupei, t. y., nurodyti, kad priklauso lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos grupei; nurodyti, kokiuose santykiuose besikreipiantis asmuo buvo su skundžiamuoju asmeniu, kai patyrė galimai diskriminacinį poveikį – darbo, viešųjų paslaugų ir pan.; nurodyti, kad buvo nepalankaus skundžiamo asmens poveikio subjektas ir kaip tas nepalankus poveikis besikreipiančiam asmeniui pasireiškia; pateikti faktines aplinkybes, kad skundžiamas asmuo panašioje situacijoje su kitais asmenimis, nepriklausančiais ginamųjų grupei, elgėsi palankiau nei su besikreipiančiu asmeniu¹.

---

¹ Žr., pvz., Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. liepos 19 d. sprendimą Nr. I-2531-643/2018, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba v AB „Eglės“ sanatorija.

Atsižvelgus į aptartas aplinkybes, konstatuotina, kad tyrimo metu negauta duomenų, jog Įstaiga, priimdama sprendimą naikinti Pareigybę, žinojo apie Pareiškėjo negalią ir šiuo pagrindu (dėl Pareiškėjo negalios) atsisakė Pareiškėjui sudaryti galimybes kandidatuoti į minėtas pareigas. Šiuo atveju, nesant pakankamai duomenų apie *prima facie* aplinkybes, t. y. aplinkybes, kurioms pasitvirtinus yra pagrindas konstatuoti diskriminacijos faktą, nėra galimybės patvirtinti, jog būtent Pareiškėjo negalia lėmė Įstaigos atsisakymą priimti Pareiškėją į Pareigybės aprašyme numatytas pareigas.

Pažymėtina, kad Pareiškėjo nurodoma aplinkybė dėl jo viešo gyvenimo būdo nesudaro pagrindo vienareikšmiškai teigti, jog Įstaiga iš viešojoje erdvėje skelbiamų duomenų galėjo ir turėjo žinoti apie Pareiškėjo negalią, o šie duomenys lėmė Įstaigos sprendimą naikinti Pareigybę.

Pažymėtina, jog, potencialiam darbdaviui neturint informacijos apie pretendento negalią, jis neturi galimybės imtis veiksmų darbo vietai bei sąlygoms, atsižvelgiant į pretendento negalios pobūdį, pritaikyti (Darbuotojų saugos ir sveikatos darbe įstatymo 33 str. 1 d. 11 p.).

Įvaikinimo tarnyba teiktuose raštuose taip pat nurodė, jog Įstaigoje darbo aplinka yra pritaikyta asmenims, turintiems judėjimo negalią.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, tyrimas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu darbo santykių srityje nutrauktinas, nesant pakankamai duomenų apie padarytą pažeidimą (Lygių galimybių įstatymo 29 str. 3 d. 2 p.).

Kartu atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo ir atvirkščiai; neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas (Konstitucinio Teismo 2010 m. vasario 3 d. nutarimas).

Teisėtų lūkesčių apsaugos principas suponuoja valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių bei kitų valstybės institucijų pareigą laikytis valstybės prisiimtų įsipareigojimų. Šis principas taip pat reiškia įgytų teisių apsaugą, t. y. asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius Konstitucijai, įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas 2021 m. vasario 23 d., el. paštu gavęs informaciją iš VTD apie siūlymą užimti pareigas, pirmą vietą laimėjusiam asmeniui atsisakius jas eiti, tą pačią dieną (2021 m. vasario 23 d.) sutikimą eiti minėtas pareigas pateikė VTD, tuo pačiu el. laišku apie sutikimą informavo ir Įstaigos atstovą.

Kitą dieną, t. y. 2021 m. vasario 24 d., Įstaigos vadovo įsakymu Pareigybė buvo panaikinta.

Atkreiptinas dėmesys, jog atranka į Pareigybę poziciją buvo vykdoma jau 2021 m. vasario 3-4 dienomis, tada ir paaiškėjo konkursą laimėjęs asmuo, tačiau Įstaiga Pareigybę panaikino tik 2021 m. vasario 24 d., t. y. kitą dieną po to, kai Pareiškėjas el. paštu Įstaigos atstovą informavo, jog sutinka eiti pareigas vietoje pirmą vietą užėmusio asmens.

Šie tyrimo metu surinkti faktiniai duomenys leidžia daryti prielaidą, jog šiais Įstaigos veiksmais galimai buvo pažeisti teisėti Pareiškėjo lūkesčiai dėl galimybės eiti valstybės tarnautojo pareigas. Įstaiga teigė, jog Pareigybė panaikinta dėl iškilusio poreikio steigti vaiko teisių apsaugos specialisto poziciją Panevėžio rajone, kita vertus, iš Įstaigos teiktos informacijos nėra aišku, dėl kokių priežasčių konkursas nebuvo atšauktas iki atrankos organizavimo Aprašo 7 punkto nustatyta tvarka, taip pat iš Įstaigos teiktų raštų turinio nėra iki galo aišku, kodėl būtent pasikeitus asmeniui, turinčiam teisę užimti Pareigybės aprašyme numatytą poziciją, buvo nustatytas poreikis naikinti Pareigybę, taip pat nėra aišku, kada tiksliai nustatytas šis poreikis, jeigu apie poreikį steigti kitas pareigas buvo žinoma jau 2021 metų pradžioje.

Atkreiptinas dėmesys, jog lygių galimybių kontrolieriui nėra suteikta teisė vertinti aplinkybes, susijusias su galimu teisėtų lūkesčių pažeidimu, kas nėra susiję su Lygių galimybių įstatyme įtvirtintais diskriminacijos pagrindais, *inter alia*, nukentėjusių asmenų negalia.

Aplinkybės dėl galimai pažeisto teisėtų lūkesčių principo turėtų būti nagrinėjamos teisme. Remiantis tyrimo duomenimis nustatyta, jog šiuo metu vyksta teisminis procesas, kuriame Pareiškėjas ginčija Įstaigos priimtus sprendimus, susijusius su netekta teise eiti Pareigybės aprašyme numatytas pareigas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu, 29 straipsnio 3 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu nutraukti, trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Įstaigos vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė